

FOCUS NR. 35

De invloed van Brusselse grote ondernemingen reikt over de gewestgrenzen heen

TINE MERLEVEDE, DAVID MUNOZ HORTAL

Sommige grote ondernemingen kiezen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest als locatie voor hun maatschappelijke zetel terwijl ze een ander deel van hun activiteiten over de gewestgrenzen heen lokaliseren. Door wat worden deze grote ondernemingen aangetrokken en wat brengt hen ertoe zich in het Brussels Gewest te vestigen? Deze Focus neemt de grote ondernemingen verder onder de loep en schetst een portret van deze ondernemingsgroep en de economische invloed ervan op de andere 2 gewesten.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, metropool met meervoudige centrale functies

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kan beschouwd worden als een **economisch beslissingscentrum** (→ [Glossarium](#)) wegens:

- de sterke plaatselijke aanwezigheid van gespecialiseerde diensten aan ondernemingen (juridische en fiscale experts bijvoorbeeld), financiële diensten, universiteiten en onderzoekscentra en hoogopgeleide werknemers;
- de ligging in het hart van het Europese transportnetwerk dat verbonden is met vele andere Europese metropolen.

Het Brussels Gewest is ook een **politiek en administratief beslissingscentrum** enerzijds door zijn rol als hoofdstad van België en de Europese Unie en anderzijds door de aanwezigheid van een groot aantal hoofdzetels van Europese en internationale instellingen (Teirlinck & Spithoven, 2018).

De combinatie van deze verschillende functies als beslissingscentrum **maakt het Gewest aantrekkelijk voor ondernemingen als strategische locatie** (Thisse & Thomas, 2010). Dit, gekoppeld met de **beperkte oppervlakte** van het Gewest, heeft een **invloed op het type grote**

ondernemingen (→ [Kader](#)) **dat zich er komt vestigen**. Sommige grote ondernemingen vestigen hun maatschappelijke zetel in het Brussels Gewest terwijl ze een deel van hun vestigingen (→ [Glossarium](#)) in het Vlaams en/of Waals Gewest lokaliseren. Deze geografische scheiding van de maatschappelijke zetel en de andere vestigingen werd immers eenvoudiger gemaakt door de verbeterde communicatietechnologie en afnemende transportkosten (Rochefort, 1972). De activiteiten die deze ondernemingen uitvoeren in de maatschappelijke zetel verschillen over het algemeen ook van deze die uitgevoerd worden in de andere vestigingen.

Het belang van grote ondernemingen

Grote ondernemingen aantrekken is essentieel voor een regio aangezien deze ondernemingsgroep een **belangrijke rol speelt in de creatie van toegevoegde waarde, sterk bijdraagt aan de export en veel personeel tewerkstelt**. Bovendien zijn ze ook **sterk verweven met de kleine en middelgrote ondernemingen** (kmo): veel activiteiten van kmo's hangen namelijk af van de relaties met grote ondernemingen en omgekeerd. Het economisch belang van de grote ondernemingen valt dus niet te ontkennen.

Wat is een Brusselse grote onderneming?

IN HET KORT: *Brusselse grote ondernemingen zijn, in deze Focus, btw-plichtige ondernemingen waarvan de maatschappelijke zetel zich in het Brussels Gewest bevindt en waar minstens 250 personen tewerkgesteld worden.*

Relevante definities voor deze Focus

De criteria en drempels die aangewend worden om een grote onderneming te definiëren variëren van bron tot bron. De definities die in deze Focus gebruikt worden zijn gebaseerd op wat op Europees niveau wordt voorgesteld en zijn aangepast aan de beschikbare informatie (rekening houdend met de beperkingen van de gebruikte gegevensbron).

Wat is een onderneming?

Op Europees niveau wordt een onderneming gedefinieerd als “iedere eenheid, ongeacht haar rechtsvorm, die een economische activiteit uitoefent”. De term “onderneming” omvat dus **elke natuurlijke persoon of rechtspersoon die een economische activiteit uitoefent**, ongeacht de aard van de activiteit (landbouw, handel, nijverheid, vrij beroep enz.) (Europese Unie, 2015).

In België moeten ondernemingen die een economische activiteit willen opstarten zich inschrijven in de Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO), waarbij ze een uniek ondernemingsnummer krijgen. **De statistieken in deze Focus werden opgesteld op basis van gegevens afkomstig van DBRIS, een ondernemingsregister beheerd door Statbel.** Dit register verzamelt administratieve gegevens afkomstig van de KBO maar ook van de btw-administratie (de belasting over de toegevoegde waarde), de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) en de Nationale Bank van België¹.

De ondernemingen in deze Focus zijn deze met een uniek ondernemingsnummer die ingeschreven zijn als btw-plichtige onderneming² in de KBO. Btw-plichtige ondernemingen zijn de ondernemingen die omwille van hun activiteit(en) verplicht zijn zich bij de bevoegde autoriteiten te identificeren om een btw-nummer te verkrijgen. Dit zijn zowel natuurlijke als rechtspersonen. Ondernemingen met louter activiteiten die zijn vrijgesteld van btw worden dus niet opgenomen in deze databank³. Het gaat onder andere over bepaalde activiteiten in de medische en zorgsector (o.a. (tand)artsen), de sociaal-culturele sector (o.a. bibliotheken, musea), het onderwijs maar ook de verzekeringssector en de financiële sector. Deze activiteiten worden dus onderschat in deze statistieken.

Wat is een grote onderneming?

De grootte van een onderneming wordt meestal bepaald aan de hand van het personeelsbestand (d.w.z. het aantal werknemers), de omzet (→ [Glossarium](#)) en het balanstotaal. Volgens de Europese drempels is een grote onderneming een onderneming⁴:

- die minstens 250 werknemers in voltijdse equivalenten (VTE) telt,
- en een jaaromzet heeft van meer dan € 50 000 000 of een balanstotaal heeft van meer dan € 43 000 000.

In de gegevensbron die voor deze Focus werd gebruikt, is de omzet of het balanstotaal niet altijd beschikbaar. Daarom zal enkel het criterium van het personeelsbestand gebruikt worden om de grootte van de ondernemingen te bepalen. Bovendien baseert het BISA zich op het aantal werknemers dat door een onderneming wordt tewerkgesteld. Dit omvat alle werknemers (ongeacht of ze voltijds of halftijds aan het werk zijn) en wordt dus niet uitgedrukt in VTE⁵. **Ondernemingen met minstens 250 werknemers worden dus beschouwd als grote ondernemingen.**

Wat is een Brusselse/Vlaamse/Waalse grote onderneming?

De locatie van de ondernemingen wordt, voor rechtspersonen, bepaald op basis van het adres van de maatschappelijke zetel en, voor natuurlijke personen, op basis van de woonplaats. **In deze Focus wordt enkel rekening gehouden met de ondernemingen waarvan de maatschappelijke zetel zich in België bevindt.** Dit is dus inclusief de dochterondernemingen van multinationale ondernemingen⁶ die in België gevestigd zijn, maar exclusief ondernemingen gevestigd in het buitenland (d.w.z. met de maatschappelijke zetel in het buitenland) met vestigingen (→ [Glossarium](#)) in België.

Een onderneming kan meerdere vestigingen hebben in België⁷. In dit geval worden de werknemers geboekt in het gewest waarin de vestiging van maatschappelijke zetel van de onderneming zich bevindt, zelfs indien de meeste werknemers tewerkgesteld zijn in vestigingen in de andere gewesten.

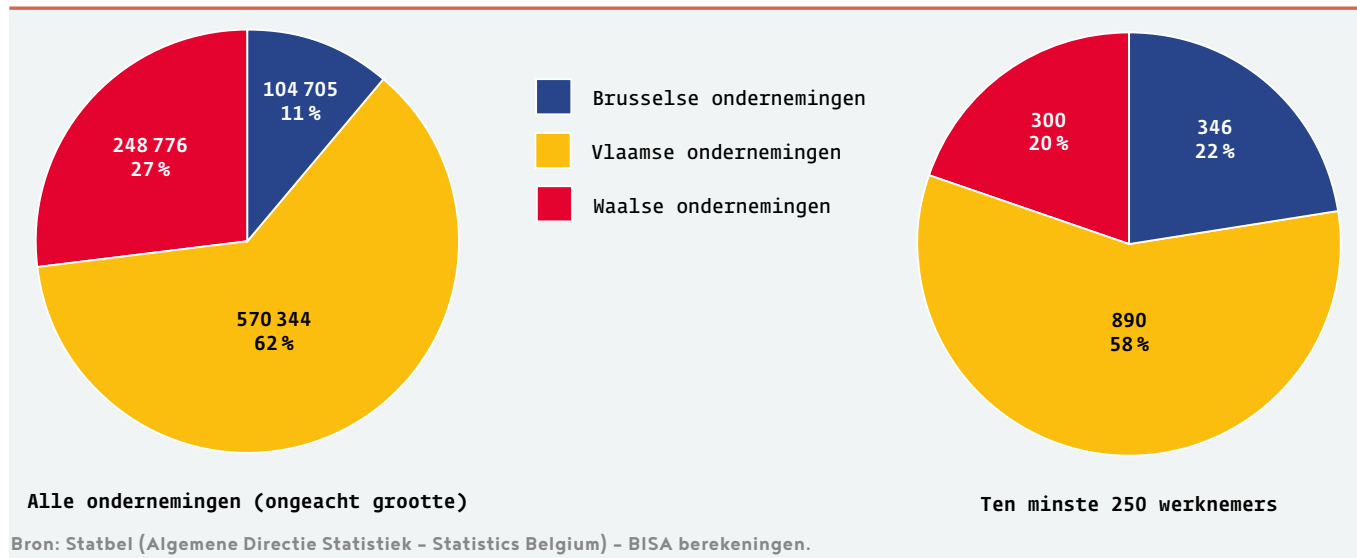
Een Brusselse grote onderneming is dus een grote onderneming waarvan de maatschappelijke zetel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ligt. Wanneer er gesproken wordt over Vlaamse of Waalse ondernemingen, dan zijn dit ondernemingen waarvan de maatschappelijke zetel gevestigd is in respectievelijk Vlaanderen of Wallonië.

Deze Focus schetst de eigenschappen van de Brusselse grote ondernemingen en brengt hun invloed op het Vlaams en Waals Gewest in kaart.

Om de kenmerken van de Brusselse grote ondernemingen te bestuderen en deze te vergelijken met deze van de andere gewesten, gebruikte het BISA de statistieken van 2017 uit

het ondernemingsregister, DBRIS. Dit is een gegevensbron die beheerd wordt door het Belgische statistiekbureau, Statbel. Dit register verzamelt een reeks administratieve gegevens over ondernemingen, die afkomstig zijn uit verschillende databanken (→ [Kader](#)). Deze gegevensbron levert zeer gedetailleerde informatie zodat de grote ondernemingen beter gekarakteriseerd kunnen worden.

① VERDELING VAN DE ONDERNEMINGEN IN BELGIË NAAR LIGGING MAATSCHAPPELIJKE ZETEL/WOONPLAATS EN GROOTTE ONDERNEMING (31 DECEMBER 2017)

De Brusselse grote ondernemingen, een kleine ondernemingsgroep...

Op 31 december 2017 telt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 104 705 btw-plichtige ondernemingen, waaronder 346 grote ondernemingen. Deze laatste vertegenwoordigen dus amper 0,3 % van de ondernemingen in het Gewest. Ook in het Vlaamse of Waalse Gewest is het aantal grote ondernemingen in het totaal aantal Vlaamse of Waalse ondernemingen erg klein (0,2 % in Vlaanderen en 0,1 % in Wallonië).

... die veel personeel tewerkstelt

Hoewel deze ondernemingsgroep een minderheid vormt, creëert ze erg veel jobs: 74 % van de werknemers van ondernemingen met de maatschappelijke zetel in het Brussels Gewest werkt in een grote onderneming. In de andere gewesten is deze ratio heel wat lager (minder dan 50 %). De Brusselse grote ondernemingen zijn dus relatief gezien veel grotere jobleveranciers dan deze in de andere twee gewesten (②). Zoals hierboven toegelicht (→ Kader), gaat het hier om de tewerkstelling in de ondernemingen met de maatschappelijke zetel in Brussel. Dit betekent dus niet dat al deze werknemers werkzaam zijn binnen het Brussels Gewest. Aangezien de meerderheid van de Brusselse grote ondernemingen vestigingen hebben over de gewestgrenzen heen, is een groot deel van deze werknemers actief in een vestiging die buiten het Gewest ligt (zie ook verder).

Oververtegenwoordiging van grote ondernemingen in het Brussels Gewest

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest telt verhoudingsgewijs meer grote ondernemingen op zijn grondgebied dan de andere gewesten. Terwijl, in 2017, 11 % van alle Belgische ondernemingen gevestigd is in het Brussels Gewest (①, links), neemt het Brussels aandeel toe tot 22 % van de Belgische ondernemingen met minstens 250 werknemers (①, rechts). Voor de twee andere gewesten geldt het omgekeerde:

- het aandeel Belgische grote ondernemingen gevestigd in Vlaanderen (58 % - ①, rechts) is kleiner dan dat van alle Belgische ondernemingen gevestigd in dit gewest (62 % - ①, links);
- en het aandeel van Belgische grote ondernemingen gevestigd in Wallonië (20 % - ①, rechts) is beduidend kleiner dan dat van alle Belgische ondernemingen gevestigd in dit gewest (27 % - ①, links).

Deze oververtegenwoordiging van grote ondernemingen in het Brussels Gewest bevestigt de aantrekkingskracht van het Gewest: grote ondernemingen kiezen er namelijk relatief gezien vaker voor om hun maatschappelijke zetel in het Brussels Gewest te vestigen.

② VERDELING VAN DE ONDERNEMINGEN IN BELGIË NAAR LIGGING MAATSCHAPPELIJKE ZETEL/WOONPLAATS EN AANTAL WERKNEMERS (31 DECEMBER 2017)

	Aantal werknemers in alle ondernemingen (A)	Aantal werknemers in de grote ondernemingen (B)	Verhouding (B/A)
Brusselse ondernemingen	832 718	615 880	74 %
Vlaamse ondernemingen	1 669 890	773 184	46 %
Waalse ondernemingen	640 126	275 106	43 %
Alle Belgische ondernemingen	3 142 734	1 664 170	53 %

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) – BISA berekeningen.

De Brusselse grote ondernemingen hebben vaker meerdere vestigingen...

Het merendeel van de grote ondernemingen heeft, naast de maatschappelijke zetel, nog minstens één andere vestiging in België (verder “multivestiging onderneming” genoemd). Dit is eigen aan grote ondernemingen aangezien die vaak hun waardeketen (→ Glossarium) opsplitsen, in activiteiten gaande van productontwerp tot de levering van het eindproduct aan de klant, rekening houdend met de comparatieve voordelen van de gewesten waar ze deze activiteiten vestigen (Thisse & Thomas, 2010). Dit blijkt relatief vaker voor te komen bij de Brusselse grote ondernemingen (→ zwarte kaders in ③).

... zijn vaker multiregionaal ...

De vestigingen en de maatschappelijke zetel van deze ondernemingen kunnen ofwel allemaal gelokaliseerd zijn in hetzelfde gewest (“uniregionale ondernemingen”) ofwel verdeeld zijn over meerdere gewesten (“multiregionale ondernemingen”). Wanneer de multivestiging ondernemingen onderverdeeld worden in deze 2 categorieën (uni- of multiregionaal) dan komt een bijzonderheid van de Brusselse grote ondernemingen aan het licht (③): de Brusselse grote multivestiging ondernemingen zijn overwegend multiregionaal, terwijl het omgekeerde waar is voor de Vlaamse en Waalse ondernemingen. Bij de Vlaamse of Waalse grote ondernemingen met meerdere vestigingen, bevinden deze vestigingen zich veelal enkel in hetzelfde gewest als dat van hun respectieve maatschappelijke zetel.

Deze vaststelling houdt verband met het fenomeen waarbij de maatschappelijke zetel van grote ondernemingen, gelegen in metropolen zoals het Brussels Gewest, vaak geografisch gescheiden zijn van de andere vestigingen van deze ondernemingen.

... en vaker actief in de 3 gewesten

De analyse van de locatie van de vestigingen van deze grote multiregionale ondernemingen laat ook zien dat de grote multiregionale ondernemingen uit het Brussels Gewest meestal aanwezig zijn in de 3 gewesten: twee op de drie van dit type ondernemingen hebben immers vestigingen in alle drie de gewesten (④).

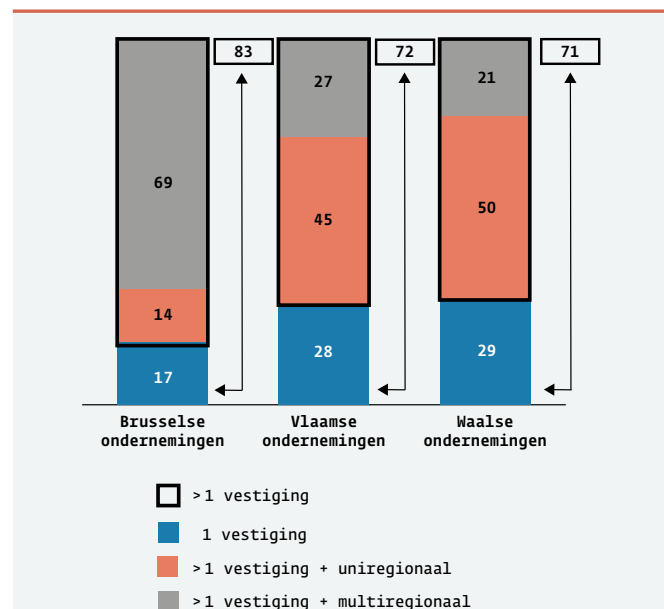
Zonder in detail de onderlinge relaties tussen vestigingen te analyseren, zorgt het feit dat strategische beslissingen (zoals beslissingen over investeringen of het tewerkstellingsbeleid) vaak in de maatschappelijke zetel worden genomen ervoor dat de invloedssfeer van de Brusselse grote ondernemingen verder reikt dan de gewestgrenzen en een impact heeft op de andere twee gewesten (Anfré, 1969; Loeckx e.a., 2014). De invloedssfeer van de Vlaamse of Waalse grote ondernemingen buiten het gewest van hun maatschappelijke zetel, is minder

groot: in Vlaanderen of Wallonië is het aandeel grote multiregionale ondernemingen met vestigingen in de drie gewesten namelijk heel wat kleiner dan in het Brussels Gewest (respectievelijk 37 % en 41 %) (④).

Van de grote ondernemingen die in enkel twee gewesten vestigingen hebben, worden de in Vlaanderen of Wallonië gevestigde ondernemingen minder aangetrokken door het Brussels Gewest. Een groot deel van dit type ondernemingen in Vlaanderen (39 %) (④) of Wallonië (37 %) (④) heeft immers geen vestigingen in het Brussels Gewest. Een analyse van de aantrekkingsfactoren, die niet werd uitgevoerd in deze Focus, zou deze fenomenen kunnen helpen verklaren.

Van de grote multiregionale ondernemingen met maatschappelijke zetel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, heeft 6 % geen enkele werknemer aangegeven in de vestiging van de maatschappelijke zetel en geen enkele andere vestiging in het Brussels Gewest. Het gebruik van een deeltentoor als locatie voor de maatschappelijke zetel kan dit fenomeen verklaren. Dankzij dit soort diensten kunnen ondernemingen zich in het Brussels Gewest vestigen zonder er personeel aan te werven en kunnen ze genieten van een service op maat (beheer van post en telefonische oproepen, terbeschikkingstelling van vergaderzalen, enz.). Deze diensten maken een grotere mobiliteit van de maatschappelijke zetel mogelijk (Rochefort, 1972). Dit fenomeen is momenteel nog beperkt in het Brussels Gewest.

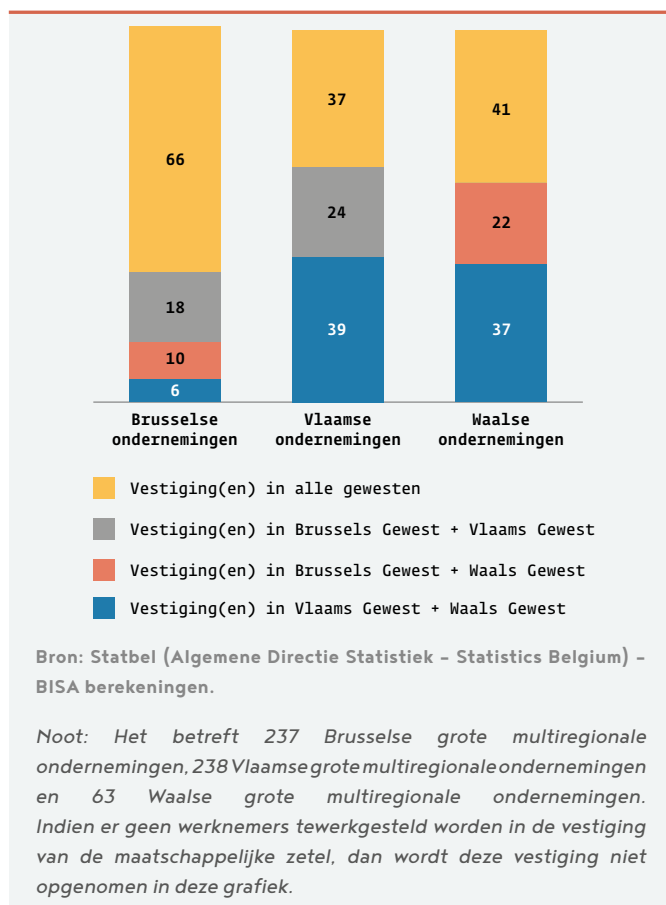
③ VERDELING (IN %) VAN DE GROTE ONDERNEMINGEN IN BELGIË NAAR LIGGING MAATSCHAPPELIJKE ZETEL, AANTAL EN PLAATS VESTIGINGEN (31 DECEMBER 2017)

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) – BISA berekeningen.

Noot: Grote ondernemingen met één of meer vestigingen én de maatschappelijk zetel in een enkel gewest zijn uniregionaal en ondernemingen met vestigingen in meer dan één gewest zijn multiregionaal. Grote ondernemingen met één vestiging zijn dus logischerwijze uniregionaal.

④ GROTE MULTIREGIONALE ONDERNEMINGEN NAAR LIGGING MAATSCHAPPELIJKE ZETEL: VERDELING (IN %) VAN DE VESTIGINGEN NAAR LIGGING (31 DECEMBER 2017)

De vestigingen van de Brusselse grote ondernemingen liggen vaak buiten het Gewest

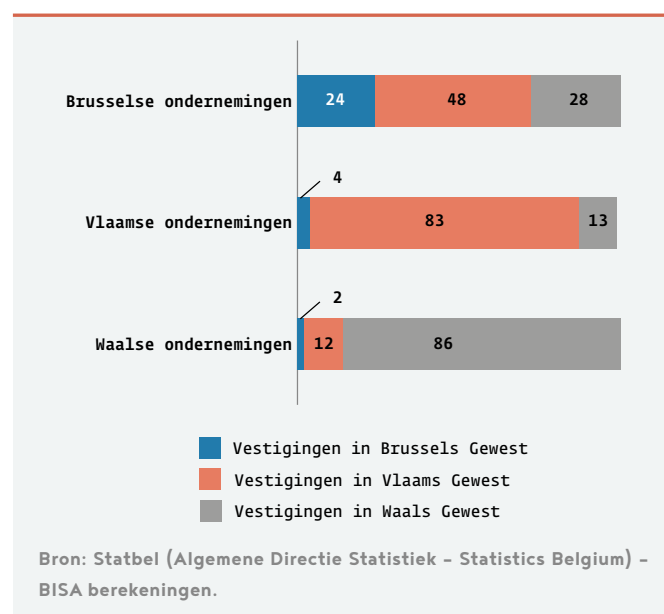
De Brusselse grote multivestiging ondernemingen hebben gemiddeld⁸ genomen meer vestigingen dan de Vlaamse en Waalse (⑤).

Een meer gedetailleerde analyse van de geografische spreiding van deze vestigingen toont aan dat **een kwart van de vestigingen van de Brusselse ondernemingen in het Brussels Gewest zelf ligt**. De overige vestigingen liggen voornamelijk in het Vlaamse Gewest en een kleiner deel in het Waalse Gewest (⑥). Dit is enerzijds een bewijs van de aantrekkelijkheid van het Brussels Gewest als locatie voor de maatschappelijke zetel in combinatie met het hebben van vestigingen over de gewestgrenzen heen (Goesaert & Struyven, 2018). Anderzijds kan het hebben van vestigingen over de Brusselse gewestgrenzen heen ook verklaard worden door andere factoren:

- De beperktere mogelijkheden van een (grote) onderneming om uit te breiden omwille van **plaatsgebrek** in het Brussels Gewest. Zo daalde de commerciële leegstand (i.e. het aanbod van commerciële ruimtes) voortdurend in de afgelopen jaren (perspective.brussels, 2019);
- De **prijzen van (kantoor)gebouwen** die in het Brussels Gewest vaak hoger liggen dan in de rest van België (Luysterman, 2018);
- De **fiscale druk** binnen het Brussels Gewest: de gemiddelde belastingdruk (onroerende voorheffing op geïndexeerd kadastraal inkomen) is in Vlaanderen bijvoorbeeld beperkt tot 28,75 % terwijl dit in Wallonië (54,85 %) en Brussel (50,08 %) heel wat hoger ligt (Luysterman, 2019).

Bij de Vlaamse en Waalse multivestiging ondernemingen is dit helemaal anders: iets meer dan 10 % van de vestigingen van deze ondernemingen ligt in een ander gewest dan het gewest waar de maatschappelijke zetel zich bevindt (⑥). Het aandeel Vlaamse en Waalse ondernemingen dat zich met alle vestigingen binnen de eigen regio (respectievelijk Vlaanderen en Wallonië) vestigt, overstijgt ruim het aandeel ondernemingen dat buiten de eigen regio een locatie gaat zoeken voor (een deel van) de vestigingen. Veel Vlaamse en Waalse ondernemingen lijken dus gebonden te zijn aan de eigen regio (bijvoorbeeld om dicht bij de klanten en toeleveranciers te staan of om de pendelafstanden voor het personeel beperkt te houden).

⑥ GEOGRAFISCHE VERDELING (IN %) VAN DE VESTIGINGEN VAN DE GROTE MULTIVESTIGING ONDERNEMINGEN NAAR LIGGING MAATSCHAPPELIJKE ZETEL (31 DECEMBER 2017)

⑤ VESTIGINGEN (INCLUSIEF MAATSCHAPPELIJKE ZETEL) VAN DE GROTE BELGISCHE MULTIVESTIGING ONDERNEMINGEN NAAR LIGGING MAATSCHAPPELIJKE ZETEL (31 DECEMBER 2017) – GEMIDDELDE, MINIMUM EN MAXIMUM AANTAL VESTIGINGEN

	Brusselse ondernemingen	Vlaamse ondernemingen	Waanse ondernemingen
Minimum	2	2	2
Maximum	709	278	308
Gemiddelde	32	18	21

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) – BISA berekeningen.

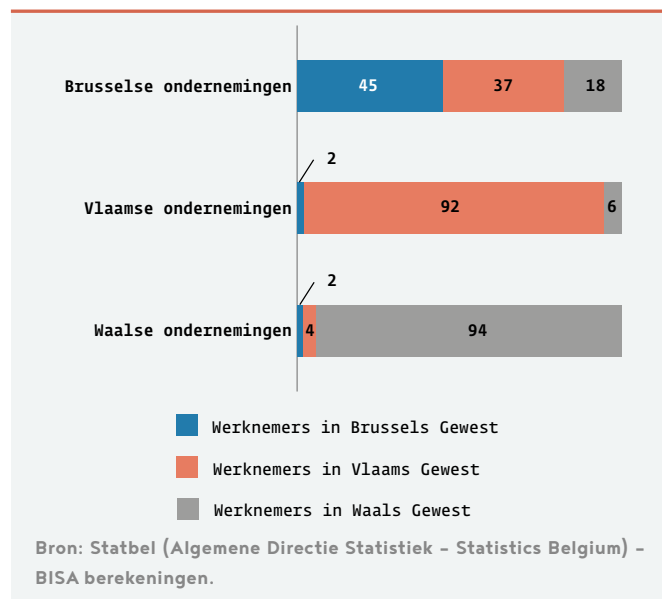
Lagere concentratie van werkgelegenheid in het Brussels Gewest

Hoewel de minderheid van de vestigingen van de Brusselse multivestiging ondernemingen in het Brussels Gewest gelokaliseerd is (24 % - (6)), is bijna de helft van de werknemers van deze ondernemingen aan de slag in het Brussels Gewest (45 % - grafiek (7) toont waar de werknemers van ondernemingen met meerdere vestigingen tewerkgesteld zijn). Deze verhouding toont aan dat de Brusselse vestigingen van de Brusselse grote ondernemingen omvangrijk zijn: een groot aantal werknemers is er namelijk geconcentreerd in een klein aantal vestigingen. Bovendien bevinden de grootste ondernemingen zich in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: 1 op 3 ondernemingen heeft er zelfs meer dan 999 werknemers, in de andere twee gewesten is dit ongeveer 1 op 5 ((9)).

De geografische verdeling van de werknemers ((7)) toont echter ook de **lage concentratie van werkgelegenheid in het Brussels Gewest in vergelijking met de andere gewesten**. Dit is te wijten aan de geografische scheiding van de maatschappelijke zetel - gevestigd in het Brussels Gewest - en de andere vestigingen - verspreid over de andere 2 gewesten - en dus ook de werkgelegenheid. Hoewel de Brusselse grote ondernemingen een invloed uitoefenen over de vestigingen in de andere gewesten, is de werkgelegenheid in het Gewest zelf beperkter.

Om verder te gaan in de analyse van de regionale verschillen, is een fijnere analyse nodig van de relaties tussen de vestigingen; dit behoorde niet tot de opzet van deze Focus.

(7) GEOGRAFISCHE VERDELING (IN %) VAN WERKNEMERS VAN DE GROTE MULTIVESTIGING ONDERNEMINGEN NAAR LIGGING MAATSCHAPPELIJKE ZETEL (31 DECEMBER 2017)

De Brusselse grote ondernemingen zijn meer aanwezig in de tertiaire sector

Naast de specifieke kenmerken qua structuur, onderscheiden de Brusselse grote ondernemingen zich ook qua activiteitensector van de Vlaamse en Waalse grote ondernemingen. Dit onderscheid is eerder eigen aan alle ondernemingen (ongeacht de grootte) in het Brussels Gewest en dus niet enkel aan de Brusselse grote ondernemingen. Tabel (8) toont de verdeling van de grote ondernemingen van elk gewest per activiteitensector in

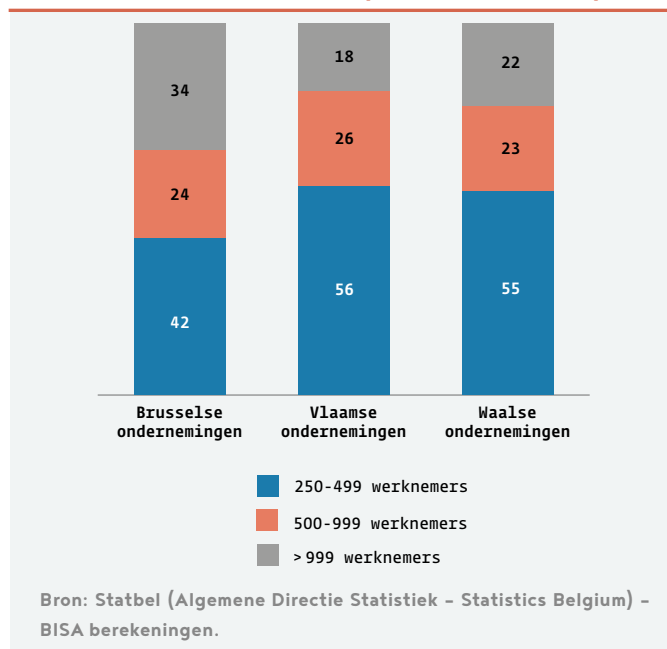
(8) VERDELING (IN %) VAN DE GROTE ONDERNEMINGEN IN BELGIË NAAR LIGGING MAATSCHAPPELIJKE ZETEL EN ACTIVITEITENSECTOR (31 DECEMBER 2017)¹⁰

	Brusselse ondernemingen	Vlaamse ondernemingen	Waalse ondernemingen
Land- en bosbouw/Visserij	0,0	0,1	0,0
PRIMAIRE SECTOR	0,0	0,1	0,0
Industrie en energie	10,7	26,1	28,7
Bouw	4,3	3,9	4,3
SECUNDAIRE SECTOR	15,0	30,0	33,0
Openbaar bestuur	15,3	12,3	19,0
Administratieve/ondersteunende diensten	13,6	10,1	6,3
Groot- en detailhandel	12,7	11,6	9,0
Gezondheidszorg/Sociale dienstverlening	9,0	18,0	20,3
Vrije/wetenschappelijke/technische activiteiten	7,5	4,4	2,0
ICT	5,8	3,4	1,0
Vervoer/Opslag	3,8	5,3	5,3
Horeca	2,6	1,1	0,3
Overige diensten	14,7	3,8	3,8
TERTIAIRE SECTOR	85,0	69,9	67,0

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium) - BISA berekeningen.

2017. Hoewel een onderneming één of meerdere economische activiteiten mag uitoefenen, wordt bij de toewijzing van de activiteitensector van elke onderneming enkel rekening gehouden met de hoofdactiviteit⁹.

9 VERDELING (IN %) VAN DE GROTE ONDERNEMINGEN IN BELGIË NAAR LIGGING MAATSCHAPPELIJKE ZETEL EN AANTAL WERKNEMERS (31 DECEMBER 2017)

Enerzijds wordt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gekenmerkt door **een sterkere aanwezigheid van ondernemingen uit de tertiaire sector in vergelijking met de twee andere gewesten**. In 2017 vertegenwoordigden dienstverlenende ondernemingen 85 % van het totaal van de grote ondernemingen in het Brussels Gewest, tegenover 70 % in Vlaanderen en 67 % in Wallonië. In het merendeel van de verschillende dienstverlenende activiteiten zijn de Brusselse grote ondernemingen actiever dan de Vlaamse en Waalse. Ondanks deze oververtegenwoordiging van de tertiaire sector zijn de Brusselse grote ondernemingen verhoudingsgewijs minder actief in het domein van de “gezondheidszorg en sociale dienstverlening” (9 %) dan die van de twee andere Gewesten (18 % in Vlaanderen en 20 % in Wallonië).

Anderzijds is de secundaire sector (industrie) relatief ondervertegenwoordigd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze sector omvat 15 % van de grote ondernemingen in het Brussels Gewest, terwijl dat voor Vlaanderen neerkomt op 30 % en voor Wallonië op 33 %. De industrie- en energiesector vertegenwoordigt 71 % van de Brusselse grote ondernemingen uit de secundaire sector; de bouwsector neemt 29 % voor zijn rekening.

Gelijkenissen tussen de drie gewesten: leeftijd, rechtsvorm en export

Allereerst zijn er **weinig regionale verschillen te zien qua leeftijd** van de grote ondernemingen: minder dan 5 % is

jonger dan 5 jaar en meer dan de helft is ouder dan 30 jaar, ongeacht het gewest. Hoewel er dus geen regionale verschillen zijn, valt het op dat de meerderheid van de grote ondernemingen mature ondernemingen zijn met een lange geschiedenis in België.

Daarnaast verschilt ook de gekozen juridische vorm weinig per regio. Waalse grote ondernemingen kiezen iets minder vaak voor een “Naamloze Vennootschap” en iets vaker voor een “Coöperatieve Vennootschap” in vergelijking met de Brusselse en Vlaamse grote ondernemingen.

Tot slot zijn er ook **geen duidelijke verschillen wat betreft het al dan niet exporteren van goederen en diensten**¹¹.

In het kort

Hoewel grote ondernemingen slechts minder dan 1 % van de btw-plichtige ondernemingen vertegenwoordigen, en dit in elk van de gewesten, mag hun belang niet worden genegeerd. Deze Focus concentreert zich op de Brusselse grote ondernemingen.

Uit deze Focus blijkt dat **het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een beslissingscentrum met meervoudige centrale functies is, dat – ondanks zijn beperkte omvang – een bepaald type grote ondernemingen aantrekt**. Deze grote ondernemingen organiseren zich anders: hoewel ze hun maatschappelijke zetel vestigen in het Brussels Gewest, lokaliseren ze een groot deel van hun activiteiten in vestigingen in de andere twee gewesten, voornamelijk het Vlaams Gewest. Deze geografische spreiding heeft als gevolg dat de Brusselse grote ondernemingen een invloed uitoefenen op de andere twee gewesten: strategische beslissingen worden namelijk doorgaans in de maatschappelijke zetel genomen en vereisen nieuwe vormen van interregionale samenwerking in de ondernemingen (Lennert & Van Criekeing, 2003).

Deze Focus legt de specifieke kenmerken van de Brusselse grote ondernemingen bloot voor een beter begrip van deze ondernemingsgroep. De resultaten van deze analyse zijn vooral interessant voor het ontwikkelen en/of aanpassen van het overheidsbeleid, rekening houdend met de specifieke kenmerken van het Brussels Gewest en de grote ondernemingen die er hun maatschappelijke zetel hebben gevestigd. Om verregaandere conclusies te trekken over de bijzonderheden van Brusselse grote ondernemingen en hun vestigingsdynamiek, moeten aanvullende analyses worden uitgevoerd, wat niet het onderwerp was van deze Focus.

Opmerking:

De voorgestelde analyse in deze Focus werd uitgevoerd met de gegevens van 31 december 2017 en omvat daarom niet de impact van de economische schok als gevolg van de gezondheidsmaatregelen die vanaf 16 maart 2020 zijn genomen ter bestrijding van de COVID-19-pandemie.

Bedanking:

Het opmaken van deze statistieken was niet mogelijk geweest zonder de waardevolle bijdrage van Statbel. We wensen hen dan ook te bedanken.

Glossarium

Beslissingscentrum

Een plaats waar verschillende functies – zowel economische, politieke, culturele, administratieve,... – geconcentreerd zijn en van waaruit beslissingen worden genomen.

Omzet

Totaal bedrag van de verkopen (goederen of diensten) van een onderneming.

Primaire sector

Economische sector die grondstoffen levert.

Secondaire sector

Economische sector die alle activiteiten groepeerd wat de verwerking van grondstoffen betreft.

Tertiaire sector

Economische sector die alle commerciële en niet-commerciële diensten groepeerd.

Vestiging of vestigingseenheid

“Plaats die geografisch kan geïdentificeerd worden door een adres, waar minstens een activiteit van de entiteit wordt uitgeoefend of van waaruit de activiteit wordt uitgeoefend”. Vestigingseenheden zijn bijvoorbeeld ateliers, winkels, verkooppunten, kantoren, directies, zetels, agentschappen en filialen. Elke onderneming heeft dus in principe minstens één vestiging (FOD Economie, 2019).

Waardeketen

Beschrijving van het geheel van activiteiten en/of processen die een onderneming dient uit te voeren om toegevoegde waarde te creëren voor de belanghebbenden (bv. personeel, toeleveranciers, klanten,...).

Noten

1. Voor meer gedetailleerde informatie over de gegevensbron, zie [methodologie «Ondernemingen»](#).
2. Artikel 4 van het btw-wetboek “eenieder die in de uitoefening van een economische activiteit geregeld en zelfstandig, met of zonder winstoogmerk, hoofdzakelijk of aanvullend, leveringen van goederen of diensten verricht die in dit Wetboek zijn omschreven, ongeacht op welke plaats de economische activiteit wordt uitgeoefend”.
3. Activiteiten vrijgesteld van btw vindt men terug in artikel 44 van het btw-wetboek.
4. Dit zijn ondernemingen die niet voldoen aan de criteria van een kmo (zie [het begrip kmo](#)).
5. Eurostat en het kmo-observatorium maken ook gebruik van het aantal werknemers en niet van het VTE.
6. Een multinationale onderneming is een onderneming met dochterondernemingen in meerdere landen.
7. D.w.z. een “multivestiging onderneming”.
8. Dit gemiddelde wordt de hoogte ingeduid door een klein aantal grote ondernemingen met erg veel vestigingen. Zo is er een groot postbedrijf met maatschappelijke zetel in het Brussels Gewest dat meer dan 700 vestigingen heeft verspreid over heel België.
9. De hoofdactiviteit van een onderneming is de activiteit die het meest bijdraagt tot de totale toegevoegde waarde van deze onderneming. Voor een meer gedetailleerde toelichting en de methodologie omtrent de toewijzing van de activiteitensector aan een statistische eenheid, zie [methodologie «Ondernemingen»](#).
10. Zie glossarium.
11. Of een onderneming al dan niet exporteert werd bepaald met behulp van de gegevens van de btw-aangifte. De resultaten moeten dus met enige omzichtigheid behandeld worden aangezien niet alle ondernemingen verplicht zijn om hun btw aan te geven.

Bibliografie

- ANFRÉ, J., 1969. *Entreprises multirégionales et concentration des sièges sociaux*. Économie et statistique, n° 4, pp.27-41.
- BISA. MUNOZ HORTAL David, 2019. *Brusselse ondernemingen, een zaak van grootte!*, In de Kijker.
- BISA, TEIRLINCK, P. & SPITHOVEN, A., 2018. *Kennisstromen in innovatieve bedrijven: het Brussels innovatiesysteem*. Cahier van het BISA nr. 8.
- EUROPESE RAAD, 15 maart 2003. *Verordening (EEG) Nr. 696/93 van de Raad van 15 maart 1993 inzake de statistische eenheden voor waarneming en analyse van het produktiestelsel in de Gemeenschap*.
- EUROPESE UNIE, 2015. *Gebruikersgids bij de definitie van kmo's*. Luxemburg: Bureau voor publicaties van de Europese Unie.
- FOD ECONOMIE, 2019. *Inschrijving in de Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO)*.
- GOESAERT, T., & STRUYVEN, L., 2018. *Arbeidsmarktdynamiek in en tussen de Belgische gewesten en provincies. Jaarlijkse bewegingen van jobs en werknemers op basis van de periode 2014 tot 2016*. Dynam Review 2018/1. KU Leuven: Hiva Onderzoeksinstituut voor arbeid en samenleving.
- LENNERT M., VAN CRIEKENINGEN M., 2003. *Centre et périphéries: des espaces en compétition ?* Belgeo, 4, pp. 425-442.
- LOECKX, A., OOSTERLYNCK, S., KESTELOOT, C., LEMAN, J. (Contr.), PATTYN, B. (Contr.), REYCHLER, L. (Contr.), VANBESELAERE, N. (Contr.), 2014. *Wat met Brussel?* Leuven: LannooCampus.
- LUYSTERMAN, P., 20 mei 2019. *Brussel duwt kantoren fiscaal weg naar Vlaanderen*. De Tijd.
- LUYSTERMAN, P., 6 november 2018. *Huurprijzen kantoren stijgen in Brussel met 13 procent*. De Tijd.
- PERSPECTIVE.BRUSSELS, 2019. *Overzicht van het kantorenpark. Stand van zaken 2016, 2017 en pipeline – Focus op het GGB Louiza*.
- ROCHEFORT M., 1972. *La localisation du pouvoir de commandement économique dans une capitale : les sièges sociaux des entreprises dans Paris et la Région Parisienne*. Revue de géographie alpine, tome 60, nr. 2, pp.225-244.
- RUYSSCHAERT, S., 2016. *Btw van factuur tot aangifte*. Antwerpen: Maklu.
- THISSE, J-F. & THOMAS, I., 2010. *Bruxelles au sein de l'économie belge: un bilan*. Regards économiques IRES-UCL, nr. 80.

WETENSCHAPPELIJKE COÖRDINATIE

Astrid Romain

LEESCOMITÉ

Sabrine Cipriano, Nathalie Clément, Amynah Gangji, Virginie Maghe

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Astrid Romain – BISA

©2020 Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Alle rechten voorbehouden.